

สกว

คู่มือการปฏิบัติ

นครปฐมโมเดล
การผลิตกระชาย
ร่วมพืชผักสร้าง
รายได้สูง

โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล
การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม
สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5
กรมวิชาการเกษตร

ดาวน์โหลดคู่มือการปฏิบัติ

คู่มือการปฏิบัติ นครปฐมโมเดลการผลิตกระชายร่วมพืชผักสร้างรายได้สูง

คำนำ

คู่มือ “นครปฐมโมเดลการผลิตกระชายร่วมพืชผักสร้างรายได้สูง” จัดทำขึ้นภายใต้โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร ผ่านโมเดลเกษตรกรรมที่สร้างมูลค่าสูงให้แก่เกษตรกร 76 จังหวัด นครปฐมโมเดลการผลิตกระชายร่วมกับพืชผักสร้างรายได้สูง เป็นอีกหนึ่งองค์ความรู้ที่ได้ผ่านการปฏิบัติ และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัดนครปฐม คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารคู่มือการปฏิบัติฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อพี่น้องเกษตรกร ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานในภาครัฐ ตลอดจนถึงผู้ที่สนใจทั่วไป สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างสรรค์การทำอาชีพเกษตรกรรมของไทยให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม
พฤศจิกายน 2566

คู่มือการปฏิบัติ นครปฐมโมเดลการผลิตกระชายร่วมพืชผักสร้างรายได้สูง

สารบัญ

	หน้า
ข้อมูลเกษตรกร	1
เทคโนโลยีการผลิตกระชาย	
-สภาพพื้นที่ปลูก	2
-การเตรียมดิน	2
-การเตรียมหัวพันธุ์	3
-การปลูกกระชาย	4
-การปลูกผักร่วมกระชาย	5
-การให้ปุ๋ยและการให้น้ำ	8
-การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	9
เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาใช้	
-เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร	10
-เทคโนโลยีของเกษตรกร	10
ผลผลิต ต้นทุน รายได้ รายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)	11
การยอมรับและความพึงพอใจจากเทคโนโลยี	
ของกรมวิชาการเกษตร	13
คำแนะนำ	13

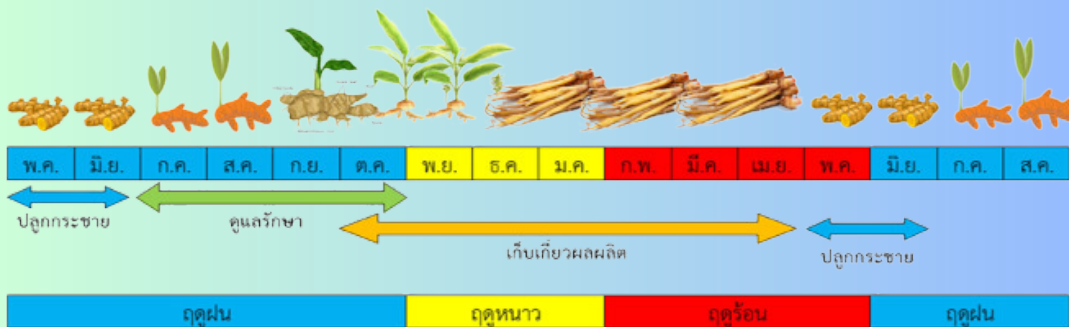

ข้อมูลเกษตรกร

- 1.ชื่อ-สกุล นายวราพงษ์ พรหมศรี ชื่อเล่น อาร์ต
- 2.ที่อยู่ เลขที่ 1 หมู่ 14 ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 73150
- 3.เบอร์โทร 091 5600084
- 4.การศึกษา ปริญญาตรี
- 5.ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ปลูกกระชาย เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี
- 6.สถานะสมาชิก แปลงต้นแบบกรมวิชาการเกษตร
- 7.พื้นที่ทำการเกษตร 2 ไร่
- 8.แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรในพื้นที่ได้รับน้ำจากระบบชลประทาน และมีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี
- 9.แปลงผลิตได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตพืช นครปฐมการ์นต์ โดยจังหวัดนครปฐม

ปฏิทินการผลิตกระชาย

เทคโนโลยีการผลิตกระชาย

สภาพพื้นที่ปลูก

กระชายชอบสภาพอากาศร้อนชื้น ดินร่วนปนทรายหรือดินทรายไม่ชอบดินเหนียวและดินลูกรัง เจริญเติบโตได้ในสภาพกลางแจ้งหรือร่มรำไร

สภาพพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมสำหรับกระชาย

การเตรียมดิน

- ไถพรวนดินเพื่อให้ดินร่วนซุยโดยเตรียมดินในช่วงต้นฤดูฝนหรือขณะที่ดินมีความชื้นเหมาะสม และยกร่องแปลงปลูกให้สูงประมาณ 30 เซนติเมตร กว้างประมาณ 2.5 เมตร ความยาวขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ เพื่อให้มีการระบายน้ำออกที่ดีและทำให้ต้นกระชายสามารถงอกรากใหม่ได้ดี รากมีความยาวสวย มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

การเตรียมดินแปลงปลูกกระชายร่วมพืชผัก

-ปรับสภาพดินก่อนปลูกโดยผสมปุ๋ยยูเรียและปุ๋ยขี้วัวในอัตราส่วน 1:10 (80 กก.:800 กก.) หว่านให้ทั่วแปลงปลูกแล้วไถพรวนปิดหน้าดิน จากนั้นให้น้ำจนเปียกทั่วทั้งแปลงปลูกให้น้ำเป็นตัวย่อยสลายส่วนผสมของปุ๋ยยูเรียและปุ๋ยขี้วัวลงสู่ดินด้านล่าง หลังจากนั้นตากดินทิ้งไว้ 10-14 วัน แล้วยกร่องปลูก

การปรับสภาพดินก่อนปลูกด้วยการหว่านปุ๋ยยูเรียและปุ๋ยขี้วัว

การไถกลบเพื่อเตรียมยกร่องแปลงปลูก

การเตรียมหัวพันธุ์

-คัดเลือกเหง้าพันธุ์ที่มีอายุ 7-9 เดือน มีตาสมบูรณ์ ไม่มีโรคแมลงทำลาย แบ่งเหง้าพันธุ์โดยการหั่น ให้มีตาอย่างน้อย 3-5 ตาต่อเหง้า และแต่ละเหง้าควรมีน้ำหนักประมาณ 15-50 กรัม และไม่มีส่วนของรากติดมากับเหง้าพันธุ์

ลักษณะหัวพันธุ์กระชายที่สมบูรณ์พร้อมปลูก

- แห้วพันธุ์น้ำหนัก 200 กิโลกรัม ในสารละลายชีวภัณฑ์ แบคทีเรีย BS-DOA 24 อัตรา 500 กรัมต่อน้ำ 200 ลิตร เป็นระยะเวลา 30 นาที จากนั้นนำแห้วพันธุ์มาผึ่งให้หมาดแล้ว จึงนำไปปลูกทันที โดยไม่ปล่อยให้แห้วพันธุ์แห้งก่อนนำไปปลูก

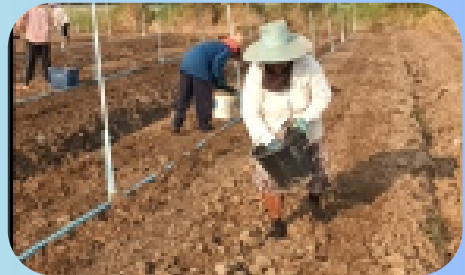
แห้วพันธุ์กระชายด้วยชีวภัณฑ์แบคทีเรีย BS-DOA 24

การผึ่งแห้วพันธุ์กระชายก่อนนำไปปลูก

การปลูกกระชาย

นำแห้วพันธุ์กระชายลงปลูกในแปลงโดยมีระยะระหว่างต้น และแถวเท่ากับ 15 x 15 เซนติเมตร ขุดหลุมขนาด กว้างxยาว xลึก ประมาณ 10 x 10 x 10 เซนติเมตร กลบดินหนาประมาณ 5 เซนติเมตร คลุมด้วยฟางข้าวหรือเศษพืชแห้งให้มีความหนาประมาณ 5 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการงอกของวัชพืชและเป็นการรักษาความชื้นในดิน รดน้ำให้ชุ่ม

การปลูกกระชายในแปลงปลูก

การปลูกผักร่วมกระชาย

1.เผือกหอม

วิธีการปลูก

นำหัวพันธุ์เผือกหอมมาปลูกในหลุมห่างกัน 50 เซนติเมตร จำนวน 2 แถวต่อร่อง

อายุการเก็บเกี่ยว

ประมาณ 150-180 วัน

วิธีการเก็บเกี่ยว

ใช้จอบขุดขึ้นมาจากดินและล้างด้วยน้ำ

เผือกหอมเจริญเติบโตร่วมกับกระชาย

2.ผักชีไทย

วิธีการปลูก

หว่านเมล็ดในแปลงปลูกหรือโรยเป็นแถว

อายุการเก็บเกี่ยว

ประมาณ 45 วัน

วิธีการเก็บเกี่ยว

ถอนต้นพร้อมกับรากหรือตัดเฉพาะต้นเหนือดิน

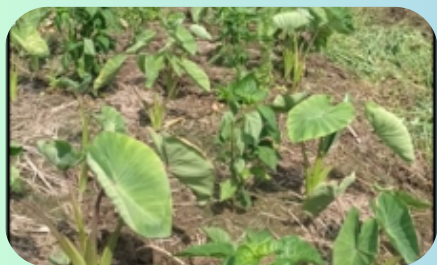

ผักชีไทยเจริญเติบโตร่วมกับกระชาย

3.พริกหอม

- วิธีการปลูก เพาะกล้าในถาดเพาะอายุ 20 วัน และย้ายปลูกบริเวณด้านข้างแปลงปลูกกระชาย
- อายุการเก็บเกี่ยว ประมาณ 105-120 วัน
- วิธีการเก็บเกี่ยว ใช้มือปลิดทั้งก้านและผลพริก

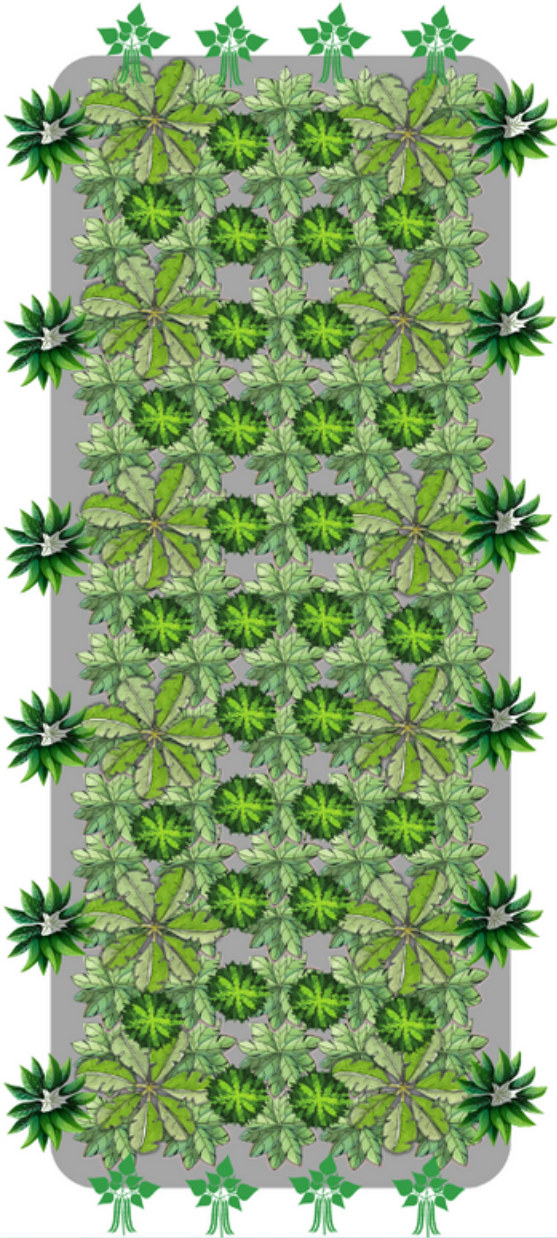
พริกหอมเจริญเติบโตร่วมกับกระชาย

4.ถั่วฝักยาว

- วิธีการปลูก ขุดหลุมปลูกบริเวณหัวแปลง และทำแปลงหยอดเมล็ดหลุมละ 3-4 เมล็ด กลบดินและรดน้ำ
- อายุการเก็บเกี่ยว ประมาณ 55-75 วัน
- วิธีการเก็บเกี่ยว ปลิดขั้วผลออกจากต้น

ถั่วฝักยาวเจริญเติบโตร่วมกับกระชาย

ต้นกระชาย

ต้นเพ็ญหอม

ผักชีไทย

พริกหอม

ต้นถั่วฝักยาว

แผนผังการปลูกพืชผักร่วมกับกระชาย

คู่มือการปฏิบัติ นครปฐมโมเดลการผลิตกระชายร่วมพืชผักสร้างรายได้สูง

การให้ปุ๋ยและการให้น้ำ

การให้ปุ๋ย

การผลิตกระชาย มีการใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ใช้ปุ๋ยสูตร 15 -15 -15 ใส่กระชายในช่วงอายุ 2 - 3 เดือน อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่ 2 ใช้ปุ๋ยสูตร 15 -15 -15 เมื่อกระชายอายุ 4-5 เดือน และมีการพ่นอาหารเสริมของพืช เช่น ปุ๋ยทางใบ เพื่อช่วยในการเร่งราก เร่งหัวกระชายให้เจริญเติบโต โดยการพ่นทุก 10 วัน ในช่วงที่กระชายเริ่มแตกรากใหม่

การให้ปุ๋ยกระชายด้วยการหว่าน

การให้น้ำ

ให้น้ำโดยระบบพ่นฝอย วันละ 2 ครั้ง เป็นระยะเวลาานครั้งละ 20 นาที เข้า-เย็น หรือพิจารณาจากความชื้นของดินในแปลงปลูกประกอบการให้น้ำ

การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยว

กระชายที่มีอายุประมาณ 6-7 เดือน จะเริ่มเก็บเกี่ยวได้ โดยกระชายที่แก่เต็มที่ให้สังเกตจากใบ และลำต้นที่มีลักษณะสีเหลืองและยุบตัวลง โดยเฉลี่ยหัวพันธุ์ 1 กิโลกรัม สามารถให้ผลผลิตได้ 5-8 กิโลกรัม ดังนั้น 1 ไร่ จะได้ผลผลิต ประมาณ 1,000 – 2,000 กิโลกรัม

การเก็บเกี่ยวผลผลิตกระชาย

วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

นำกระชายใส่ในเข่งโดยไม่ต้องล้างทำความสะอาดกระชาย นำมาเก็บไว้ในที่ร่มอากาศถ่ายเทได้ดีสามารถเก็บรักษาได้นาน ประมาณ 7-10 วัน หากต้องการเก็บกระชายสดไว้เพื่อรอการจำหน่ายเป็นระยะเวลานานต้องเก็บไว้ที่อุณหภูมิ 10-12 องศาเซลเซียส โดยสามารถเก็บรักษาได้นาน 1 เดือน

การจัดการกระชายหลังการเก็บเกี่ยว

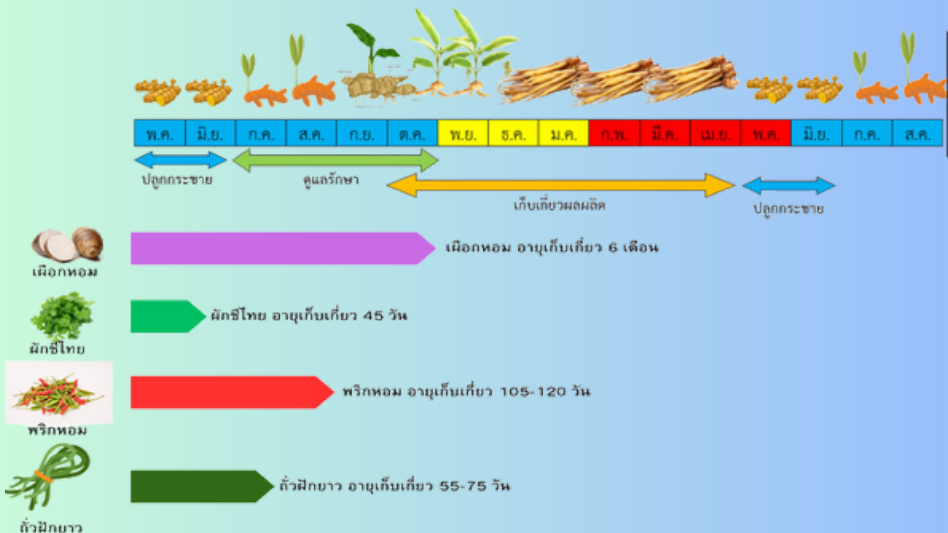
เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาใช้

เทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

-ชีวภัณฑ์แบคทีเรีย BS-DOA 24 ป้องกันกำจัดโรคเหี่ยวในกระชาย

เทคโนโลยีของเกษตรกร

-การปลูกพืชผักร่วมกับกระชาย เกษตรกรเตรียมพันธุ์พืชผักที่จะปลูกร่วมกับกระชาย จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ผือกหอม ผักชีไทย พริกหอม และถั่วฝักยาว โดยทำการปลูกพืชผักทั้ง 4 ชนิด พร้อมกันกับการปลูกกระชาย โดยเริ่มจากการปลูกผือกหอมพร้อมกับกระชาย หลังจากนั้นจะหว่านเมล็ดผักชีไทยและคลุมแปลงปลูกด้วยฟางข้าว ส่วนพริกหอมจะขุดหลุมและย้ายกล้าปลูกบริเวณด้านข้างแปลง สำหรับถั่วฝักยาวจะขุดหลุมและหยอดเมล็ดปลูกบริเวณด้านหัวและท้ายแปลงปลูกกระชาย

ปฏิทินการปลูกพืชผักร่วมกับกระชาย

คู่มือการปฏิบัติ นครปฐมโมเดลการผลิตกระชายร่วมพืชผักสร้างรายได้สูง

ผลผลิต ต้นทุน รายได้ และรายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)

รายการ/ปีการผลิต	2563	2564	2565	เฉลี่ย 3 ปี	2566
กระชาย (พืชหลัก)					
ผลผลิต (กก./ไร่)	950	1,100	1,200	1,083	3,000
ราคา (บาท/กก.)	28	25	20	24	20
ต้นทุน	5,500	6,000	5,000	5,500	5,000
รายได้	26,600	27,500	24,000	26,033	60,000
รายได้สุทธิ	21,100	21,500	19,000	20,533	55,000
เผือกหอม (พืชร่วม)					
ผลผลิต (กก./ไร่)	900	1,000	1,200	1,033	1,200
ราคา (บาท/กก.)	30	28	25	27	25
ต้นทุน	750	750	750	750	750
รายได้	27,000	28,000	30,000	28,333	30,000
รายได้สุทธิ	26,250	27,250	29,250	27,583	29,250

ผลผลิต ต้นทุน รายได้ และรายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)

รายการ/ปีการผลิต	2563	2564	2565	เฉลี่ย 3 ปี	2566
ผักชีไทย (พืชร่วม)					
ผลผลิต (กก./ไร่)	190	210	220	206	220
ราคา (บาท/กก.)	110	110	100	106	100
ต้นทุน	700	650	650	666	650
รายได้	20,900	23,100	22,000	22,000	22,000
รายได้สุทธิ	20,200	22,450	21,350	21,333	21,350
พริก (พืชร่วม)					
ผลผลิต (กก./ไร่)	450	620	520	530	520
ราคา (บาท/กก.)	85	80	80	81	80
ต้นทุน	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400
รายได้	38,250	49,600	41,600	43,150	41,600
รายได้สุทธิ	35,850	47,200	39,200	40,750	39,200

ผลผลิต ต้นทุน รายได้ และรายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)

รายการ/ปีการผลิต	2563	2564	2565	เฉลี่ย 3 ปี	2566
ถั่วฝักยาว (พืชร่วม)					
ผลผลิต (กก./ไร่)	120	90	102	104	102
ราคา (บาท/กก.)	15	15	15	15	15
ต้นทุน	100	750	75	308	75
รายได้	1,800	1,350	1,530	1,560	1,530
รายได้สุทธิ	1,700	1,275	1,455	1,476	1,455
รวมรายได้สุทธิ พืชหลัก+พืชร่วม	105,100	119,675	110,255	111,676	146,255

การยอมรับและความพึงพอใจเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร

เกษตรกรมีความพึงพอใจมากในการใช้ชีวภัณฑ์แบคทีเรีย BS-DOA 24 ควบคุมโรคเหี่ยวในกระชาย เนื่องจากสามารถลดการระบาดของโรคและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกระชายได้และสามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

คำแนะนำ

- สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการดำเนินการนครปฐมโมเดลสามารถทำได้ในสภาพพื้นที่ปลูกทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย
- ควรเป็นพื้นที่ที่มีระบบน้ำชลประทานเข้าถึงแปลงปลูกและมีน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี

คณะผู้จัดทำ

1.นายเพทาย กาญจนเกษร	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
2.นายอดุลย์รัตน์ แคล้วคลาด	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
3.นางสุภัค กาญจนเกษร	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
4.นายศิวกร พรหมมา	นักวิชาการเกษตร
5.นางสาวสาธิตา สุวรรณวิเศษ	นักวิชาการเกษตร
6.นายธนศิลป์ แซ่เล่า	นักวิชาการเกษตร
7.นางสาวนวรรตน์ ศीलสังวรรณ	นักวิชาการเกษตร
8.นางเพ็ญลักษณ์ ชูดี	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร นครปฐม

คณะทำงานติดตามและคัดเลือกแปลงต้นแบบโครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5

1.นางอารดา มาสรี	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5
2.นายดาวรุ่ง คงเทียน	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุทัยธานี
3.นายเกรียงศักดิ์ชาติปรีดี	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี
4.นางรัชก ทองเวียง	รักษาการผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
5.นายอุดมศักดิ์ ดวนมีสุข	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรราชบุรี
6.นางเพ็ญลักษณ์ ชูดี	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม
7.นายนพพร ศิริพานิช	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบุรี
8.นายนิพนธ์ ภาชนะวรรณ	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครสวรรค์
9.นางอรัญญา ภูวิล	ผู้อำนวยการกลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี
10.นางสาวเครือวัลย์ บุญเงิน	ผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ
11.นางสาววาริรัตน์ สมประทุม	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
12.นายปิยนันท์ พวงจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
13.นางสาววัชรรา สุวรรณอาศน์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
14.นางสาวฉัตรมณี สังข์สุวรรณ	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

สนับสนุนงบประมาณ โดย กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)

คู่มือการปฏิบัติ นครปฐมโมเดลการผลิตกระดาษร่วมพืชผักสร้างรายได้สูง

สกสว

โครงการ 76 จังหวัด 76 โมเดล การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง

ติดต่อสอบถาม

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม

150 หมู่ 3 ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 73140

☎ โทรศัพท 034-351486 📠 โทรสาร 034-351487

📧 E-mail:nakomp@doa.in.th 📘 Facebook: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครปฐม